

Biró Lajos leveleiből.

XII. Chyzer Kornél-hoz.

Friedrich-Wilhelmshafen, 1899. november 18.

Méltóságos Uram!

Minden föltett jószándékom ellenére megint kifogytam az időből. Ismét az ethnológikákkal dolgoztam. Mindenről összehasonlító leírásokat, rajzvázlatot vagy ledörzsölt rajzot kellett készítenem, hogy jegyzeteimet annyira összeállíthassam, hogy a tárgyak elküldése után is kellőképen dolgozhassak. Bár a legutolsó óráig teljes erőmefeszítéssel dolgoztam, csakis annyira tudtam vinni, hogy, egy pár jellemző tárgy kidolgozásán kívül, csupán a jegyzeteknek magam számára irt darabjaival lettem készen. Az összeállítás, formába öntés majd ezek alapján most már nem lesz nehéz.

A Huon golfnál körülbelül ötnegyed év alatt tartó tartózkodásom alatt annyi ethnografiai anyagot gyűjtöttem, hogy nem kell magamat érte szégyenlenem. A gyűjtött tárgyaknál nagyobb becse van előttem az írott anyagnak, a mi még most feldolgozatlan ugyan, de serényen dolgoztam rajta. Sohasem félttem attól a gondolattól, hogy én is meghalok; de igazán mondom, mióta ez adatok birtokában vagyok, sokszor megrettenek a gondolattól, hogy idő előtt érhet valami non putarem, s veszendőbe mehetnek. Nem is lesz nyugtom addig, míg csak haza nem érkeznek s biztosságban nem lesznek. Azt hiszem, hogy ha ezzel elkészülök,

egész Új-Guineának akármelyik területéről nem lesz olyan kimerítő ismeretünk, mint a jabim vidékről. Munkámban mindig az lelkesített, hogy maradandó tudományos becsű anyaggal háláljam meg a magyar művelt közönségnek bőkezű támogatását, mit a Természettudományi Társulat útján részemre juttatott. Az volna a legnagyobb örömeim, ha majdan elmondhatnók, hogy bár majdnem egy évtizedig itt Finschhafenben volt a német telepítés súlypontja, minden tudományos expedíció kiinduló helye, mégis mi magyarok fedeztük föl e vidéket a tudománynak.

A mint ezzel készen vagyok, újra visszatérek teljes kedvvel az én hét szilvafámhoz, az entomológiához.

A multkor írott levelemben talán már megírtam, hogy a Karolinákra készülök, A Huon golftól a Bismarck szigetségen át ide visszatérve, Herbertshöheben találkozunk a német hajókkal, melyek az új szigetek birtokba vételére indultak. Közigazgatási tekintetben a Herbertshöheben székelő gouverneur kormányzása alá helyezték a Karolina és Marschallszigeteket, élén egy vice-gouverneurel. Ez Dr. H a h l A l b e r t, régi jó ismerősöm; együtt érkezünk meg Uj-Guineába 1896. újesztendő napján. Most szívesen meghívott, hogy legyek ott egy évig az ő

vendége, s ott minden rendelkezésére álló eszközzel segítségemre lesz. Örömmel ragadtam meg a jó alkalmat, mely ki tudja, kínálkoznék-e valaha még egyszer! A legutolsó kutatók, Rubary és Dr. Finsch, ezelőtt mintegy 15 évvel jártak ott; ethnológiai tekintetben nem sok dologom lesz, mert állítólag eléggé ki van merítve; de nem félek, hogy nekem is ne maradt volna még elég tenni való.

Azután meg, a mi nem utolsó, gazdaságos lesz nekem. Magam se tudom, hogy állok a pénz dolgában; a Huon golfnál sem sok jövedelmezőt gyűjtöttem s a mire a fősúlyt fektettem, az ethnológiai tárgyak csak most kezdenek szállingózni haza. Itt Uj-Guineában most drágább az élet, mint valaha; a legutóbbi hónap mintegy 300 márkába került; szaladok innen, míg jobb idők nem következnek. Miután a szimbáangi hittérítők szám-láját haza küldtem, most még van 1100 márka készpénzem a legutóbbi utalványokból. Arra használom, hogy a legközelebbi hajóval Herbertshöhebe megyek s ott a Duk-of-York (Miokó) szigeteken gyűjtök s várok alkalmi hajóra a Karolinákra. Csak legalább a készpénzem el-tartana odáig!

Czímem azért folyvást Uj-Guinea (Stephansort) marad, innen utánam jönnek a levelek egyenest.

Egészségem, az itteni viszonyok sze-

rint, igen jól áll. A lábsebek alább hagytak, nem régiben nagy öröömre pár könnyű malariát kaptam s így remélem, hogy újra visszatérek a rendes kerékvágásba. Néha rheumatizmus kínoz a kezeimen, hogy nem irhatok, de egyszer-egyszer nem tart tovább, 4—5 napnál.

A munkásszükség itt Uj-Guineában napról napra rosszabb: most alig van a N. G. Társaságnak 300 munkása, holott 4 évvel ezelőtt 2000 volt. Még akkor sem tudtam olyan szolgát kapni, a ki vadászni segített volna, most természetesen szó sincs róla. Most két apró, 12—14 éves jabim suhanczom van; ezeket is csak úgy kaptam meg, hogy senki se tud rajtam kívül velők beszélni. Vadonat újak s olyan babonások, hogy nélkülöm 100 lépésnyire nem mernek bemenni a lakóháztól mintegy 50 lépésre fekvő erdőbe.

Egész sereg levéllel vagyok adós haza minden felé, de fájdalom, most is csak a régi nótát fúvom: »legközelebbi postával részletesen«.

Az ethnológikák csomagolása miatt még a természetrajzi anyagot se adhattam fel. E néhány levéllel is csak úgy lehettem készen, hogy átrándultam a postahajóval Friedrich-Wilhelmshafenbe, hogy egy napot nyerjek.

Szíves üdvözetemet és jó kívánságaimat küldöm minden ismerősömnek.

BIRÓ LAJOS.